

PERALADA (11 de Setembre 1982)

=====

Gent de Peralada, amics tots:

El vostre Ajuntament m'ha demanat que vingúes avui per adreçar-vos unes paraules amb motiu de la Diada de l'Onze de Setembre. En aquesta data es compleix enguany el 268e aniversari de la capitulació de Barcelona davant els exèrcits de Felip V^e i l'acabament de la resistència catalana als exèrcits borbònics, que comportaria allò que Ferran Soldevila va anomenar "la fi de l'estat català autònom". ¿Què us diré?, com deia el vostre Ramon Muntaner. Jo no sé fins quin punt pot ésser escaient la commemoració d'una efemèride més aviat trista com aquesta, ja que cal reconèixer que es tracta d'una desfeta qua el nostre poble ha patit després d'haver lluitat amb tot el seu esforç per a reeixir victòries sense poder aconseguir-ho. Aleshores podem agafar aquesta data com el símbol de la voluntat de resistència d'un poble a deixar-se arrabassar la seva identitat i les seves llibertats. Ja comença a ser llarg el temps durant el qual els catalans hem anat lluitant per aconseguir plenament tot això. Però no podem pas dir encara que la nostra lluita s'hagi acabat. En l'època que estem vivint, sembla com si el rei Joan Carles I, que ara ocupa el tron d'Espanya, hagi esmenat el desgavell produït per aquell seu avantpassat directe del segle XVIIIe i hagi rehabilitat davant dels catalans la seva dinastia. Tornem

a tenir una autonomia, però no la tenim encara amb aquella plenitud desitjada. Això vol dir que hem de seguir lluitant. I aquesta Diada que avui celebrem pot ser una bona avinentesa per a renovar la nostra voluntat de lluita.

Ara bé. Hi ha moltes maneres de lluitar per Catalunya. Tots i cada un de nosaltres, dins del tros d'aquesta meravellosa terra on ens ha tocat viure i desenvolupar les nostres activitats habituals, tenim opció per a portar a cap aquesta lluita. Una lluita que no ha pas de ser necessàriament cruenta, ni espectacular, ni sorollosa. N'hi ha prou que cadascú ompli com cal la missió que li correspon com a membre d'una comunitat que és a l'ensem laboral, familiar, social, política, religiosa i, en un conjunt, ciutadana. Si no som capaços que a la nostra terra la paraula ciutadà pugui arribar a tenir algun sentit, val més que pleguem i que ens resignem a ser sotmesos i trepitjats en tot allò que tenim en més estima.

Per a fomentar i afinar aquest esperit de ciutadania, no hi ha sistema millor que cadascú n'adquireixi una consciència pròpia i hem clara i que, obrant en conseqüència, faci tot allò que calgui per a conèixer i aprofundir tot allò que faci referència a la realitat física i espiritual del nostre país com a peça fonamental d'uns altres mosaics de ciutadania molt més amples, en els quals ens trobem naturalment inclosos. Penseu que, si no comenceu per ser uns bons ciutadans de Peralada, mal podreu arribar a ser uns bons ciu-

tadans empordanesos, uns bons ciutadans de Catalunya, uns bons ciutadans de l'Estat espanyol, uns bons europeus, uns bons ciutadans del món. Si considerem la humanitat com un bosc immens, són necessàries unes bones compenetracions amb les arrels perquè la saba pugui passar pel tronc i les branques dels arbres i la vitalitat de la terra pugui comunicar-se a tots els arbres de la boscúria. És necessària una identificació plena amb aquesta terra que ens dóna el pa, perquè la regueu amb la vostra suor i feu que sigui fecunda i esponerosa. I és fecunda i esponerosa no sols per a vosaltres, sinó per a d'altres comunitats en certa manera distants que, de retruc, també reben els beneficis de la seva riquesa, que vosaltres haveu promogut amb el vostre esforç, de la mateixa manera que nosaltres podem beneficiar-nos de la riquesa d'altres contrades i de l'esforç de la seva gent. És allò que la saviesa de l'esperit del nostre poble ha sabut trobar la manera de resumir en alguns aforismes que no necessiten gaire comentari, ja que per sí sols ja són prou el·loqüents: "L'un fa l'altre", "Entre tots ho farem tot", "Una mà renta l'altra i totes dues la cara".

Ben segur que avui, tot aprofitant l'avinentesa de la festivitat del dia, hi haurà hagut gent d'indrets diversos que se n'haurà anat a gaudir d'aquest estiu que ja s'està escurçant força. ~~NISSIM~~ No hi ha res a dir. Tothom és lliure de fer allò que li sembli. I bon profit que els faci. Vosaltres heu volgut venir a escoltar la meva modesta paraula

i això fa pesar en el meu esperit una certa responsabilitat. Jo voldria que les meves paraules haguessin servit per a quelcom positiu i que, quan aquest acte s'acabi i us torneu a casa vostra, us enduguéssiu a dintre vostre quelcom que no teníeu quan heu vingut. És per això que crec que una diada com la d'avui, record com deia abans d'una desfeita soferta pels catalans, però símbol també de la resistència del nostre poble a perdre la seva identitat, i les seves llibertats, es presta en gran manera a la reflexió. I ja que som aquí aplegats, us convido a reflexionar entorn dels problemes de la ciutadania i de la convivència aplicats als temps que estem vivint. Estem passant uns temps difícils en els quals hi ha moltes coses que trontollen. I aquest fenomen no és pas exclusiu del nostre país, sinó que es troba estès arreu del món. Les economies fan figa, hi ha moltíssima gent aturada, sobretot gent jove sense feina i una sensació d'intranquil·litat i d'inseguretat domina uns sectors força amples de la societat. Hi ha indrets força distants de casa nostra on la gent té problemes molt més greus. Hi ha problemes de salut, problemes de fam i, el que és més greu, problemes de guerres. Això fa que en aquests llocs la lluita sigui molt més dura i molt més intensa. Hem de reconèixer que el panorama mundial no és gaire encoratjador i que la problemàtica aguda que pateixen algunes comunitats humanes ~~repercuteix~~ repercuteix en moltes d'altres, per molt més enlairat que sembli el seu grau de civilització. Aquesta pot ser la part que en podríem dir negativa. Però pot haver-hi també una part clarament positiva.

I és que l'esforç realitzat per les comunitats que desenvolupen normalment la seva tasca pot repercutir també en benefici i profit d'aquelles altres que travessen moments difícils i crítics. I això és allò que dona el to positiu d'una ciutadania i d'una civilització com cal. Però, perquè això sigui una realitat perfecta, cal que en tots i cada un dels individus i estaments de les comunitats hi hagi un predomini de l'altruisme. Amb egoisme no es va enlloc. És ben veritat que cal mirar pel propi interès i benestar, però sempre vetllant també per l'interès i el benestar dels altres. Allò tan desvirtuat que hem sentit dir massa sovint: "Els uns tot i els altres res", és quelcom que ha de desaparèixer definitivament. Quan hi ha egoisme en alguns individus o estaments d'una mateixa comunitat, és molt fàcil que aquest egoisme es regiri contra els mateixos individus o estaments i que, de passada, perjudiqui seriosament els interessos de la comunitat. Els empordanesos, gràcies a Déu, tenim un tarannà que ens ajuda força amb el tracte amb els nostres semblants i que tant de bo sapiguéssim encomanar-le a d'altres. Aquest tarannà es troba plasmat en aquell poema nostrat que va escriure Joan Maragall i al qual el mestre Enric Morenva va posar música de sardana.

L'Empordà, abans que hi hagués habitants, ja era un país sardanista. I la plana era l'esplanada gegantina d'un magne aplec geològic. Agafats de carena en carena, els turons superbs del Pení, de Sant Salvador, Puig Neulós, les Salines - el Canigó s'hà mirava del

seu recés estant, com si fos un foraster que assistís a l'espectacle -, Bassegoda, el Mont i el Montgrí puntejaven i puntegen encara una sardana llarga, molt llarga i oberta de cara al mar, al compàs dels acords exhalats per la tramuntana que, com una cobla invisible, es ficava pels canyers, on trobava flabiols, tibles i tenores, i per les balmes de les soques dels suros i de les oliveres, que convertia en greus fiscorns.

Aquesta devia ser la situació quan s'hi van establir els indigetes, element primigeni de la raça empordanesa. Gent aspra, pel que diuen alguns historiadors, més aviat muntanyenca, feréstega, que habitaven en coves, es nodrien de la llet i del formatge ~~amb~~ ~~que~~ que treien dels seus ramats i s'enduriem en la lluita diària per la supervivència contra les agressions de les bèsties danyoses i de les tribus enemigues que de vegades els amoinaven. Tal diríem que era la vida del pastor del poema maragallià, plena de duresa i de vicissituds, per bé que tenyida sovint de miratges de felicitat en les solpostades que s'aclofaven al darrera de les carenes de ponent.

I vetaquí que un dia va aparèixer en mig del golf de Roses una vela molt blanca. Era un vaixell desconegut que, per volta primera, arribava a la Costa Brava curull de coses meravelloses. El gran periodista i recordat escriptor Manuel Brunet ens ha descrit amb ploma magistral, en el seu llibre titulat "El meravellós desembarcament dels grecs a Empúries", aquellencontre primer del pastor selvàtic amb la sirena clàssica. Va ser

la topada de dos móns ben diferents, però que, amb el córrer del temps - qui hauria hagut de dir-ho! - s'havien de fondre en una sola i nova nissaga. Tot primer, degué haver-hi els ets i uts que eren del cas per arribar a una bona intel·ligència entre els qui tot just arribaven i els qui ja eren aquí. La fusió no degué pas arribar a cap ni en un dia, ni en un any, ni en deu. En casos poètics d'aquest caire la cronologia resta una mica de racó. Però l'estira-i-arronsa devia ser constant:

.- Si sabessis el mar com és bonic! .- deia la sirena.

Els grecs eren un poble mariner i navegant.

.- Si vegessis la llum de la carena! - feia el pastor.

Els indigetes eren gent de plana endins.

.- Si baixessis, series mon marit. - proposava la sirena.

Les gregues devien cercar l'aparellament amb els indigetes.

.- Si pugessis, ma joia fóra plena. - assegurava el pastor.

La proposició devia ser de grat als indigetes.

Però cada un estirava pel seu costat. I així un dia i un altre dia. Fins que es va tenir esment d'una virtut que devia ser comuna a totes les dues parts. Una virtut molt empordanesa, de la qual encara n'estem prenent constància: La virtut de saber afluixar, de manera que cada una de les dues parts quedi bé.

Quantes vegades, en les nostres fires o en els nostres mercats, no haurem assistit a l'estira-i-arrotonsa regater d'un pagès i un negociant que, després de discutir llargues estones, acaben dient:

.- Bé, nireu. Sabeu què? Ni vós ni jo. Partim-ho?

.- Partim-ho!

I d'allò que l'un en demanava seixanta i l'altra en prometia quaranta, el tracta queda clos per cinquanta. És allò que, traduït al llenguatge poètic, ve a dir:

La sirena es féu un xic ençà.

I un xic ençà el pastor de la muntanya,

fins que es trobaren al bell mig del pla.

El pastor i la sirena, els indigetes i els grecs, varen acabar per partir les seves diferències i varen passar a establir una sola i nova raça, de la qual no saltres en som continuadors i que duu infoses les virtuts i les defectuositats de cada una.

Els grecs ja duien de la seva terra el costum de ballar en rotllana. En realitat, tota la mar Mediterrània és com un bressol sardanivòl. Els grecs degueren quedar plens d'astorament quan varen veure que aquí, la sardana, la ballaven les muntanyes, la ballava la terra. Qui sap si això va ser el motor del desvetllament de la virtut mútua que va donar lloc al naixement de l'Empordà. El cas és que, sigui com sigui, el mite s'ha fet

poesia i s'ha fet sardana. I tota la gent, descendents dels indigetes i dels grecs, la canta i la balla agafada de mans. I és que, aquesta virtut de saber afluixar cadascú per la seva banda i que si l'aprenguéss molta més gent el món rutil·laria més bé del que rutil·la, només pot engendrar-la l'amor ben entès. I és per això que la nostra llegenda fundacional es clou d'aquesta manera:

I de l'amor fundaren la cabanya.

Fou l'Empordà!

Gent de Peralada, moltes mercès per la vostra atenció tan amable. He dit.